

Mgr. Martina Hanouška

Scenarien-Buch Václava Tháma (Pština 1805-1806). Edice textu a analýza dramaturgie,
předkládané v roce 2021 na Katedře divadelní vědy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy
v Praze

I. Stručná charakteristika práce

Scenarien-Buch des Hochfürstlichen Anhalt-Köthen Pleßschen Hoftheaters je přehled divadelního repertoáru (činoher, textů her s hudbou a operních libret), který vypracoval a praktickými režijními poznámkami opatřil Václav Thám. Rukopis o 128 stranách vznikl během několika měsíců v letech 1805-1806, kdy byl Thám angažován u dvorního divadla knížete Ferdinanda Friedricha z Anhalt-Köthenu ve Pštině a spolu s tamním souborem podnikl cestu do dalších tří měst: Opoli, Olešnice a Kališ. Úkolem disertace Mgr. Martina Hanouška bylo připravit komentovanou edici rukopisu, vhodnou pro další badatelské využití. Práce zahrnovala několik kroků. První fází byla transkripce Thámových rukopisných poznámek z kurentu do latinky a identifikace všech děl, jež se v seznamu nacházela. Dále bylo třeba vyhledat v knihovnách tištěné verze uvedených činoher a libret z doby blízké Thámovu rukopisu a porovnat je s Thámovými režijními poznámkami (disertace s. 21-232). Třetí částí práce bylo vypracovat podčarové vysvětlivky ke každé hře, komentovat shody a rozdíly mezi Thámovým režijním řešením a tištěnou verzí a shromáždit všechny další skutečnosti, jež jsou hodny zaznamenání. Posledním krokem bylo vytvořit samostatnou kapitolu se shrnutím, která by všechny tyto poznatky zasadila do dosavadního obrazu Tháma – režiséra (s. 7-20, 233-235).

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Úkol, který na sebe editor vzal, pokládám za velmi záslužný. Rukopis měl zvláštní osud. Byl znám od roku 1959, kdy ho v polském archivu nalezl dr. Adolf Scherl. Byl dostupný v kopii v Praze, příležitostně byl v literatuře citován, ale jako celek zůstal nevyužit: publikace fragmentů divadelních textů, Thámových útržkovitých poznámek a jeho jednoslovných režijních pokynů sama o sobě nedávala smysl. Až čtyřicet let po nálezu čerpal dr. Scherl sám z rukopisu více informací pro svou studii Václav Thám a zámecké divadlo ve Pštině (*Divadelní revue* 9, 1998, č. 4, s. 34–41).

Popsaný osud není vzhledem ke zvláštnímu charakteru rukopisu náhodný. Svazek se stal použitelným pramenem až tehdy, kdy byl systematicky přepsán do novodobého písma a kdy bylo díky moderní technice možné pracovat ve vzdálených knihovnách: vyhledávat historická

vydání, vybírat citáty z knih fyzicky nedostupných a pracovat se všemi zjištěnými údaji na jednom místě. Zvolená metoda (patrně jediné možná) prověřila, že autor edice má trpělivost, vytrvalost a vůli, jež ostatně mají být součástí vědeckého profilu. Díky edici je možné udělat další krok do málo známé etapy Thámova života. Informace se zpřístupní všem čtenářům, kteří mají co říci ke kulturnímu životu v někdejším pruském Slezsku začátku 19. století, nejen těm, kteří přečtou *Kurrentschrift*.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejich jednotlivých aspektů.

Text *Scenarien-Buch* se vztahuje k více než padesáti činohrám, operám a hrám s hudbou, které byly dlouhodobě na repertoáru knížecí společnosti. Rukopis vznikl, jak konstatuje editor, z důvodů uměleckých i praktických: jako záznam Thámových inscenačních záměrů a zároveň jako praktická pomůcka pro inspicienta či režiséra, která má upomenout na rekvizity, doplňky ke kostýmům, nezbytné zvuky, mimořádná osvětlení apod.

Thám zapisoval své poznámky do pěti sloupců na dvou stranách otevřeného sešitu a editor zachoval jeho úpravu. Jednotlivé sloupce ke každému titulu uvádějí:

1. číslo výstupu
2. přítomnou osobu a její textovou narážku
3. dekoraci, v níž se děj odehrává
4. rekvizity, event. součásti kostýmů účinkujících osob
5. zvláštní poznámky pro inspicienta a pro herce.

Podčarové poznámky uvádějí údaj o premiéře hry, též v českých zemích (je-li dostupný), a informace o představeních příslušné hry v Pštíně nebo v jiném ze tří dalších měst, která soubor navštívil. Následují bibliografické údaje k tiskovým vydáním her a libret. Citace z textů her a Thámovy poznámky jsou uváděny dvojjazyčně, německy a česky.

Thámovy režijní zásahy do podoby představení se týkaly nejen jednotlivostí, ale i podstatných částí textu. Např. některé promluvy a zpěvní texty režisér přesunul k jiným osobám, posunul je na jiné místo nebo je vynechal. Změněný detail občas dokumentuje charakter dobových společenských norem (např. podle pozn. 194 k Schikanederově hře *Der Tyroler Wasl* měl sklepník Seppel v původním textu uloženo pohostit panstvo v Prátru pečení ze zajíců, místo toho přinesl v pytlí kočky). Některé Thámovy poznámky v textu si mohou vyžádat delší pátrání po svém skutečném významu (např. v *Der Tyroler Wasl* v 1. výstupu 3. jednání napsal Thám poznámku: *Leuchter am Tisch und Vigano-Kleid*).

Po stylistické stránce nemá práce mnoho problémů. Úvodní a shrnující pasáže (s. 7-20, 233-235), které jsou věcné, stručné, a ve své většině rekapitulují zjištěná fakta, nekladou nároky na bohatší stylistiku. Kromě běžných překlepů se v nich opakovaně objevují dvě pravopisné chyby. První je chybějící druhá čárka ve vložených větách v delších souvětích, např. v pozn. 156: ...“Třetí představení, při kterém soubor z Thámova záznamu patrně vycházel, se uskutečnilo...”⁴. Druhou opakující se chybou je použití vztažného zájmena *jenž*: např. pozn.

116: „...lze vnímat jako promluvu, **jenž** zakončuje pátý výstup“, nebo pozn. 559: „...před naumburskou bránou volné prostranství, **jenž** se vlevo kopcovitě zvedá.“, ad.

IV. Dotazy k obhajobě

Ediční zpracování textu otvírá otázky, z nichž některých se dotkl už dr. Scherl ve zmíněné studii o Thámově působení v Pruském Slezsku.

- 1. Je znám bližší popis divadel, ve kterých hrál Thámův soubor? Jak byla vybavena zámecká divadla ve Pštině, v Opoli, v Olešnici a veřejné divadlo v Kališi (zal. 1801, jedno z prvních v Polsku)? Lze zjistit, kdo zájezd organizoval, jaké byly praktické podmínky delšího pobytu mimo Pštinu – asi 20 členů souboru tam muselo např. někde po delší dobu bydlet!
- 2. Co je známo o hudebnících a vůbec o orchestru ve Pštině a na cestách (hrály se i obtížné opery!) Jací hudebníci mohli účinkovat na zájezdových představeních? Dochoval se nějaký notový materiál?
- 3. Existuje literatura k cenzurním poměrům v Prusku? Thámův repertoár sám o sobě měl většinu premiér v Rakousku a podléhal tedy rakouské cenzuře (např. všechny vídeňské tisky, které vydal Wallishauser, byly pokládány za cenzurované). Objevil se někde tento problém?

V. Závěr

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako „prospěl“.

V Praze 20. 12. 2021

PhDr. Jitka Ludová, CSc.